

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

PROBLEMOS, NUSTATYTOS ATLIKUS TEISMŲ 2004 M. FINANSINĮ AUDITĄ

2005 m. gegužės 24 d.

Valstybės kontrolė, vadovaudamasi valstybės kontrolieriaus 2004 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-56 „Dėl valstybinio finansinio audito programų patvirtinimo“, atliko 21-no teismo 2004 m. finansinės veiklos ir atskaitomybės valstybinį finansinį auditą (priedas). Tai sudaro 31,3 proc. visų Lietuvos Respublikos teismų. Valstybinio finansinio audito tikslas – įvertinti vidaus kontrolę, įskaitant finansų valdymą, valstybės turto valdymo, naudojimo, disponavimo juo teisėtumą ir pareikšti nepriklausomą nuomonę dėl finansinių ir kitų ataskaitų tikrumo ir teisingumo.

Teismų auditas baigtas 2005 m. balandžio mėn., surašytos audito ataskaitos ir išvados.

Auditoriai audito ataskaitose teismams pateikė 36 rekomendacijas.

Valstybės kontrolė pagal atlikto teismų audito ataskaitas priėmė 1 sprendimą.

Svarbūs pastebėjimai

1. Teismų įstatymo 96 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėjų darbo užmokestis nustatomas įstatymu.

Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nuostatos, kuriomis nustatytas teisėjų darbo užmokesčio mažinimas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001-07-12 nutarimu buvo pripažintos prieštaraujančiomis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 109 straipsniui, 114 straipsnio 1 daliai ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui, todėl teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimui netaikomos.

Nuo šio Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo minėtos Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nuostatos nebuvo nei pakeistos, nei pripažintos netekusiomis galios.

Šiuo metu, apskaičiuojant teisėjų darbo užmokestį, teismai vadovaujasi Teismų Tarybos nutarimais (2003-03-07 nutarimas Nr. 84, 2003-06-06 nutarimas Nr. 113, 2004-04-02 nutarimas Nr. 207) patvirtintais išaiškinimais. Teismai, atsižvelgdami į šiuos nutarimus, teisėjų darbo užmokestį apskaičiuoja taikydami Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-06-24 nutarimą Nr. 666 „Dėl

Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-06-30 nutarimą Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-12-28 nutarimą Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“, reglamentuojančius teisėjų tarnybinių atlyginimų koeficientus, tarnybinių atlyginimų priedų už ištarnautą laiką kintamus dydžius ir nustatyto tarnybinio atlyginimo (koeficiento) padidinimą 1,75 karto.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2001-07-12 nutarimo konstatuojamosios dalies II.1 punkte nurodė, kad minėtais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais nustatytas teisinis reguliavimas nebegalioja nuo Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo įsigaliojimo.

Teismų teisėjų darbo užmokesčio išlaidos sudaro apie 35–45 proc. visų gautų ir panaudotų biudžeto asignavimų. Atsižvelgdami į tai, kad iki šiol teisėjų darbo užmokestis nėra tinkamai reglamentuotas įstatymu, auditoriai negalėjo pareikšti nuomonės dėl teisėjų darbo užmokesčiui skirtų biudžeto lėšų panaudojimo teisėtumo. Įvertinus tai, kad teisėjų darbo užmokesčio išlaidos savo apimtimi yra reikšmingos teismų finansinėms ataskaitoms, apie jas audituotų teismų audito išvadose buvo pareikštos sąlyginės nuomonės.

Valstybės kontrolė 2003 m. ir 2004 m. (2003-06-06 Nr. S-(1020-1.9.1.)-1036 ir 2004-04-30 Nr. S-(1020-1.9.1.)-768 raštai) yra informavusi Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką, Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininką, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir Nacionalinės teismų administracijos direktorių, o 2005-02-14 raštu Nr. S-(2000-1.9)-235 „Dėl darbo apmokėjimo“ – Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto pirmininką apie teisėjų darbo užmokesčio teisinio reguliavimo problemas. Valstybės kontrolė siūlė inicijuoti teisėjų darbo apmokėjimo sureguliovimą įstatymu, kaip tai numato Teismų įstatymas.

Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetas informavo Valstybės kontrolę (2004-05-11 raštas Nr. 109-S-146) apie tai, kad pasiūlyta Teisės ir teisėtvarkos komitetui parengti ir pateikti Seimui svarstyti įstatymo pakeitimo projektą.

Informacijos apie tolimesnius veiksmus, reglamentuojant teisėjų darbo užmokestį, Valstybės kontrolė neturi.

Pasiūlymas. Valstybės kontrolė, atsižvelgdama į Konstitucinio Teismo 2001-07-12 nutarimo nuostatas ir teisėjų darbo užmokesčio teisinio reguliavimo problemas, siūlo inicijuoti teisėjų darbo apmokėjimą sureguliuoti įstatymu.

2. Lietuvos Respublikos Seimas 2004-06-22 priėmė Lietuvos Respublikos 2004 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriame teismams asignavimai buvo padidinti 6213,0 tūkst. Lt.

Teismų įstatymo 127 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta, kad biudžeto ir investicinių programų projektus sudaro asignavimų valdytojai – apylinkių, apygardų ir apygardų administraciniai teismai, kurie pasiūlymus dėl savo biudžetų projektų pateikia Teismų tarybai svarstyti. Teismų įstatymo 120 straipsnio 15 punkte nurodyta, kad Teismų taryba svarsto ir aprobuoja pasiūlymus dėl apylinkių teismų, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų biudžetų projektų ir pateikia juos Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Auditų metu nustatyta, kad teismai padidintai asignavimų sumai Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003-12-17 įsakymu Nr. 1K-301 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto programos sąmatos ir skaičiavimų formų patvirtinimo“ patvirtintų išlaidų prekėms ir paslaugoms apskaičiavimo ir įstaigų darbo užmokesčio apskaičiavimo formų Teismų tarybai neteikė, todėl negalėjome įvertinti audituotiems teismams asignavimų padidinimo pagrįstumo.

Audito metu Valstybės kontrolė kreipėsi į Teismų tarybą (2005-01-06 raštas Nr. S-(1020-1.9.1.)-21), prašydama pateikti informaciją, kokių pagrindų Teismų taryba 2004-06-04 nutarimu Nr. 233 „Dėl 2004 m. papildomų lėšų teismams paskirstymo“ pritarė Teismų tarybos sudarytos darbo grupės Teismų biudžetiniams klausimams nagrinėti parengtai išvadai dėl 6213,0 tūkst. Lt papildomų lėšų teismams 2004 m. skyrimo. Nacionalinė teismų administracija, kuriai buvo persiųstas šis raštas, 2005-02-04 raštu Nr. 4.34-176 informavo Valstybės kontrolę tik apie Teismų tarybos ir Nacionalinės teismų administracijos veiklą, planuojant papildomų lėšų teismams poreikį 2004 metų antrajam pusmečiui.

Pagrindinis Lietuvos Respublikos teisės aktas, reglamentuojantis valstybės biudžetą – Biudžeto sandaros įstatymas – biudžeto sudarymo procedūrų nereglamentuoja. Pagal šio įstatymo 8 straipsnį vienas iš biudžeto sudarymo ir vykdymo teisinių pagrindų yra Vyriausybės patvirtintos biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklės. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-14 nutarimu Nr. 543 patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių (toliau – Taisyklės) II dalis reglamentuoja valstybės biudžeto finansinių rodiklių projektų rengimą.

Teismų įstatymo 120 straipsnio 15 punkte ir 127 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytos tam tikros teismų biudžetų projektų sudarymo nuostatos. Kai kurios Teismų įstatymo nuostatos dėl teismų biudžeto projektų sudarymo neatitinka Taisyklių nuostatų:

1. Teismų įstatyme vartojama „teismų biudžetų projektų“ sąvoka, o Taisyklėse – „programų sąmatų projektų“ sąvoka. Pastaroji sąvoka, mūsų nuomone, yra tinkamesnė, nes teismai neturi savo biudžetų, o asignavimus gauna programoms vykdyti;

2. Teismų įstatyme ir Nacionalinės teismų administracijos įstatyme nustatyta, kad asignavimų valdytojai, teismai, pasiūlymus dėl savo biudžetų projektų pateikia svarstyti Teismų tarybai arba jos pavedimu Nacionalinei teismų administracijai, kuri juos aprobuoja ir pateikia svarstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei, tuo tarpu Taisyklėse numatyta, kad asignavimų valdytojai programų sąmatų projektus pateikia Finansų ministerijai.

Taisyklėse išimtyms ar specialios nuostatos dėl teismų, kaip asignavimų valdytojų, programų sąmatų projektų rengimo ir pateikimo nenumatytos.

Pasiūlymas Teismų tarybai ir Nacionalinei teismų administracijai:

1. Inicijuoti atitinkamų teisės aktų pakeitimus, suvienodinant juose valstybės biudžeto finansinių rodiklių projektų rengimo ir pateikimo nuostatas.

2. Parengti teismų valstybės biudžeto finansinių rodiklių (programų sąmatų) projektų rengimo ir pateikimo tvarką, nustatant aiškias šios srities Teismų tarybos ir Nacionalinės teismų administracijos funkcijas.

Pažeidimai, nustatyti naudojant darbo užmokesčiui skirtus asignavimus

1. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme 2004 metais skirta 14 145,00 Lt materialinių pašalpų, nesilaikant Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 8 dalies ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993-07-08 nutarimo Nr. 511 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tobulinimo“ 10 punkto nuostatų.

2. Vilniaus miesto 4 apylinkės teisme 4 teisėjams skirtos priemokos po 400 Lt (pirmininko 2004-12-09 įsakymas Nr. P1-19), pagrindas – Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 6 straipsnis (su vėlesniais pakeitimais).

Minėto įstatymo 6 straipsnis (2002-07-05 įstatymo Nr. IX-1045 redakcija) reglamentuoja vienkartinį priemokų skyrimą valstybės pareigūnams, o teisėjų darbo užmokesčiui netaikomas, todėl teisėjams 1 600 Lt suma buvo skirta ir gruodžio mėn. išmokėta neteisėtai.

3. Šilutės rajono apylinkės teismo pirmininkas, nesilaikydamas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio 3 dalies nuostatų, kad priedas už trečią kvalifikacinę klasę sudaro 15 procentų pareiginės algos, pagal Vertinimo komisijos siūlymą 2004-01-02 įsakymu Nr. 1K „Dėl priedų nustatymo“ už suteiktą atskiriems darbuotojams trečiąją kvalifikacinę klasę nustatė 30 proc. tarnybinio atlyginimo dydžio priedus.

Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nuostatos neleidžia teisėjams iš sutaupytų darbo užmokesčio fondo lėšų skirti pašalpas šeimos narių mirties atveju, tačiau kitiems teisme dirbantiems darbuotojams (valstybės tarnautojams, darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis) teisės aktai leidžia skirti materialines pašalpas. Įvertinant minėtos pašalpos moralinį pagrindą, teisėjai neturėtų būti išskiriami.

Pasiūlymas. Teismų tarybai kartu su Nacionaline teismų administracija apsvarstyti galimybę inicijuoti atitinkamų teisės aktų pataisas, numatančias teisėjams tam tikrus pašalpų mokėjimo atvejus.

Buhalterinės apskaitos pažeidimai

Panevėžio miesto ir Rokiškio rajono apylinkės teismai nesilaikė Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 17 str. nuostatų, kuriame nurodyta, kad finansinė atskaitomybė sudaroma pagal sąskaitų duomenis, t. y., teismų Biudžeto išlaidų sąmatos įvykdymo 2005 m. sausio 1 d. ataskaitose (forma Nr. 2) atskirų išlaidų straipsnių sumos neatitinka analitinėje ir sintetinėje apskaitoje nurodytų sumų, o Išlaidų sąmatų vykdymo 2005 m. sausio 1 d. balanso atskirų eilučių sumos neatitinka Didžiosios knygos duomenų.

Išvada. Audituojant teismus pastebima, kad klaidas apskaitoje lemia nepakankama teismų apskaitos darbuotojų kompetencija. Dauguma teismų yra smulkūs asignavimų valdytojai (mažas darbuotojų skaičius, maži asignavimai) ir tai riboja galimybę įdiegti finansų kontrolės reikalavimus, patvirtintus Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003-05-08 įsakymu Nr. 1K-123 „Dėl minimalių finansų kontrolės reikalavimų patvirtinimo“.

Valstybės tarnybos įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės tarnautojų mokymą valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose organizuoja ir už jį atsako valstybės tarnautojus į pareigas priimančys asmenys.

Atsižvelgiant į tai, kad visuose teismuose valstybės tarnautojų mokymo poreikiai yra vienodi, tikslinga jų mokymą organizuoti centralizuotai.

Pasiūlymas. Inicijuoti atitinkamų teisės aktų pataisas, teismų valstybės tarnautojų mokymo organizavimą priskiriant Teisingumo ministerijai ar Nacionalinei teismų administracijai.

Finansinio audito 2-ojo departamento direktorė

Vida Atraskienė

**TEISMAI, KURIUOSE ATLIKTAS 2004 M. FINANSINĖS VEIKLOS IR
ATSKAITOMYBĖS VALSTYBINIS FINANSINIS AUDITAS**

tūkst. Lt

Eil. Nr.	Audituotų teismų pavadinimai	Patvirtinti 2004 m. asignavimai	Iš jų. padidinti asignavimai (2004-06-22 įstatymu Nr. IX-2294)	2004 m. audito išvados
1.	Lietuvos Aukščiausiasis teismas	10617	200	sąlyginė
2.	Vilniaus 1 apylinkės teismas	5563	323	sąlyginė
3.	Vilniaus 2 apylinkės teismas	3589	225	sąlyginė
4.	Vilniaus 3 apylinkės teismas	2933	210	sąlyginė
5.	Vilniaus 4 apylinkės teismas	800	43	sąlyginė
6.	Kauno miesto apylinkės teismas	7117	339	sąlyginė
7.	Alytaus rajono apylinkės teismas	693	141	sąlyginė
8.	Kaišiadorių rajono apylinkės teismas	1042	57	sąlyginė
9.	Kauno rajono apylinkės teismas	1409	38	sąlyginė
10.	Kėdainių rajono apylinkės teismas	1245	38	sąlyginė
11.	Lazdijų rajono apylinkės teismas	1010	20	sąlyginė
12.	Marijampolės rajono apylinkės teismas	2001	69	sąlyginė
13.	Prienų rajono apylinkės teismas	779	110	sąlyginė
14.	Vilkaviškio rajono apylinkės teismas	914	32	sąlyginė
15.	Šilalės rajono apylinkės teismas	627	20	sąlyginė
16.	Klaipėdos miesto apylinkės teismas	4906	234	sąlyginė
17.	Panevėžio apygardos teismas	3723	268	sąlyginė
18.	Panevėžio miesto apylinkės teismas	3312	77	sąlyginė
19.	Pakruojo rajono apylinkės teismas	840	53	sąlyginė
20.	Šiaulių miesto apylinkės teismas	2641	81	sąlyginė
21.	Rokiškio rajono apylinkės teismas	940	20	neigiama